

Peterburi Teatajas 1914 ilmunud kirjutis. Peterburi Eesti Hariduse selts. Asunduste osakond. Otsus asuda kavakindlalt idakandiasundusi uurima. C. Reinmann (Karl Reinmann). Asunduste uurimise retk Kaukaasiasse 1914. Palve asunikudele, et nad kaasa aitaksid. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Peterburi Teataja (nr. 57), 20. mai 1914, lk. 1

Asunduste tundmaõppimine.

See on hiiglatöö. Iga aasta paiskawad Maarjamaa kitsad majanduslised olud suurel arwul maata talurahwast üle kodumaa piiride ja annawad seega hoogu uute asunduste juurdetekkimisele. Ja hulgana tekkib neid juurde Wene la-gendikkudel ja metsades, põhja soode wahel ja Siberi taigas. Sellepärast ei wõi ka asunduste tundmaõppimise piirisid weel näha. Need piirid kaswawad. Ja tegewusepõld on suur, söötisseiswad maad on weel wäga palju.

Ehk asunikud küll weel tuhandate nägemata sidemetega kodumaa waimlise eluga ühenduses seisawad, on nad siidki juba oma iseseiswat elu elama ha-kanud; tekkiwad iseseiswad ülesanded, mis päewpäewalt arenew asunduste organiseerimise töö ise loob.

Et asunduste seltskondlise elu wirgutust kawakindlalt läbi wiia, selleks tuleb muidugi kõige pealt asundusi hästi tunda. Ainult sellel asunduste selts-kondlisel tööl wõib tagajärjesid olla, mis asunduste elu otsekohestest waja-dustest wälja kaswab. Asunduste tegelaste ülesanne on neid wadjadusi hästi tundma õppida, üksikuid sündmusi ja nähtusi seltskonna awaliku arwamise ette kanda, nähtuste põhjuseid asunikkuide laiemate ringkondade ees arutu-sele wõtta, ja sel teel püüda asunikkuide hulkades enestes huwi asunduste kulturpolitiliste ülesannete wastu tekitada. Kõigil juhtumistel tuleb püüda, et asunikkuide eneste seas algatuse waimu ergutada. Tõsi küll, et saundustes puudus haritlaste-tegelaste järele palju suurem on kui kodumaal, kuid see puudus ei oleks igakord mitte nii tuntaw, kui ettewõtmise waim asundustes suurem oleks. Tuleb ikkagi seda silmas pidada, et asunik kusagilt iseäralikku abi peale ei wõi loota, kui nad iseennast ei aita. Iga ettewõte asunikkuide elu korraldamises jäägu kõige pealt asunikkuide oma asjaks ja mureks.

Kunagi ei tohi aga asunduses elu korraldamine üksikute „apostlite”, „juhtide” ja „suuruste” maitse ega „au” asi olla. Siin peawad üksiku isiku püüded kogu püüetesse ära sulama ja üksik isik wõib ainult seda eneses kehastada, mis ju-ba hulkades walmimas on. Ajaloowankert ei weereta mitte ainuüksi „juhid” ja „suurused”!

Seda silmas pidades peab ka iga ettewõte, mis asunduste elu tundma õppimi-se alal sünnib, kui ta weel mõne seltskondlise organisatsiooni kaitsel ja toetu-sel ette wõetakse asunikkuide oma ridades elawat wastukaja leidma.

Meie oleme juba üleelanud selle ajajärgu, kus asunduste seltskondline elu veel lapsekingades wiibis ja asunduste awaliku elu tööpõllul ainult mõnda üksikut isikut tundsimine. Sellest ajajärgust on ka pärit need „asunduste uurimised”, mida mõni üksik isik iseoma heaksarwamise ja maitse järele toime pani, mõne „teaduslise töö” wäljaandmise otstarbel, mida aga seni ajani veel näha pole saanud . . .

Juba waremalt tähendasime kord selle peale, et niisugusel kujul „asunduste uurimine” sallitaw ei ole; et see tähtis materjal, mis asunduste uurimisest asunikkude toetusel saadud *seltskonna* päralt peab jääma.

Pet. Eesti Hariduseseltsi Asunduste Osakond tegi omal wiimasel peakoosolekul otsuseks asunduste uurimist kawakindlalt ankeedi toimepanemise ja üksikute uurijate wäljasaatmise kaudu ette wõtta. Asunduste tundmaõppimine on seega seltskondline organisatsioon oma ülesandeks teinud, mis kõige paremaks kindlustuseks on, et saadawad teated tulewikus otstarbekohaselt ära saawad tarwitatud. Kas peab see mõne suurema teadusliku töö wäljaandmise kujul sündima, wõi leitakse paremaks vähemaid raamatuid asunduste eluoluga tutwustamiseks wälja anda, — seda otsustab tulewik, kui näha saab, missuguse osawõtmisega saunikud ise etteawõtawatele uurimistele wastu tulewad Igatahes, siin ei sünni töö mitte enam mõne isikliku lipu all, waid seda korraldab seltskondline organisatsioon, mille tegewus arusaadawalt asjast huwitatud isikute laiema ringkonna õladel seisab.

Seekord tahame ühe Asunduste Osakonna sammu peale asunikkude tähelepanekut juhtida, mis nimet. osakond just tänawu suwel ärapeatawate lõuna asunduste laulupiudega käsikäes ette tahab wõtta.

Meie mõtleme siin asunduste tegelikku tundma õppimist, mis Peterb. Eesti Hariduseseltsi Asunduste Osakond waremalt on teostanud ja ka tänawu suwel ette wõtta tahab. Et Krimmi ja Kaukasuse asundused nüüdsama ärapeatawate laulupidude kaudu oma peale tähelepanekut on pööranud, siis on kõigite asjakohane, kui mõlemate piirkondades olewates asundustes tekkinud seltskondlise meeolelu tõusu nende asunduste lähemaks tundmaõppimiseks ära saaks tarwitatud. Selles mõttes on Asunduste Osakond hra C. Reinmanniga kokku leppinud, et C. R. selle ülesande oma peale wõtab ja tähendatud asundustes jalarändamist tänawu suwel ette wõtab. Rändamine algab kohe peale laulupidu, kuna kindlam kawa ja rändamise marschut laulupidude ajal kokku seatakse. Ligemalt teatame selle üle lähemal ajal.

Nüüd tahaks lõunaasunduste tegelastele üht asja südame peale panna: et nad seda etteawõtet toetaksid. Iseenesest ei ole niisugune tegelik asunduste uurimine mingisugune lõbuasi, uurijale enesele annab ta palju tööd, üleskirjutamisi jne. Kuid õhutagu toetuse mõtet see teadmine, et kõik kogutawad teated seltskonna omanduseks, praegusel juhtumisel P.E.H. Asunduste Osakonna kätte läheb. Ja hra C. Reinmanni, kui agara seltskonnategelase nimi lõunaasundustes on küllalt kindlustuseks, et uurimine nii hästi läbi saab wiidud, kui palju praegused olud, siinjuures Asunduste Osakonna ainelist kitsikust kõige rohkem silmas pidades, seda lubawad.

Asunikkude poole ei pööra meie omalt poolt mitte palwega hra C. Reinmanni tööd kergendada, sest *palwe* awaldamisel ei ole siin mingit põhjust. Küll aga loodame, et asunikud niiwõrd ise juba arusaawad ja hr. C. R. töö toetust *omaks kohustuseks* tunnistawad.

Samute pöörame asunikkude tähelpanekut üleskutse peale „Eesti asunikkudele”, mis P.E.H. Asunduste Osakond awaldab. Kui A. Osakonnal wõimalikult rohkem Eesti asunduste adressa käepärast, seda awaramalt wõib ta oma ettewõtteid asunduste elu korraldamises läbi wiia ja seda suuremad on tema töö tagajärjed. Adresside kogumine ei puuduta aga mitte ainult Kaukasuse ja Krimmi asundusi, waid Eesti asundusi üleüldse. Ehk meie asunduste arw küll juba suureks on kaswanud, on Eesti seltskonnale siiski ainult wäikene osa nende õigetest asukohtadest teada.

Leidku ka seegi pealt näha lihtne, kuid suure tegeliku tähtsusega samm Eesti asunikkude poolt elawat wastukõla.

W. K.